

Yıl : 2 Sayı 18-31

Fiyatı : 10 Kuruştur

Onbeş günde bir çıkar

MEMLEKET

ÇUKUROVADA

İKTİSADİ, EDEBİ, HARSİ

mecmuadır

Namık Kemal'in Hizmetleri

İ. Habip

Hürşit Bey Bozlağı

A. Rıza

Wundun terbiye sistemi

E. Hamdi

Atalar sözü

K. Özdemir

İçel lehçeleri

Sait

Oynamak sırası

Hikâyeci

Kabak ve Pırasa

Hikâyeci

1 Teşrinisani 1930

Nushası 10 k.

6 Aylık: 130 k.

1 senelik : 240 k

Posta ücreti abunelere aittir

MEMLEKET

ÇUKUROVADA

Adana muntaka maarif eminliğinin himayesinde

On beş günde bir çıkar

İKTİSADİYAT, EDEBİYAT, HARSİYAT

Hakkında mahallî tetkikler mecmuası

İdarehanesi

Adana Muallimler

birliğinde dairei
mahsusası

Sayı : 18—31

1 Teşrinisani 1930

Yıl : 2

“ Edebî Yeniliğimiz „ den

Namık Kemal'in hizmetleri

Namık Kemal'in hayatına, sanatına, eserlerine ve tesirlerine bakıldıktan sonra tek kelime ile ona bir sıfat bulmak lâzımgelse şunu söylemek mecburiyetindeyiz : O , bir Devdir . Evet , gerek hayattaki teceddüt , gerek edebiyattaki yenilik tarihimizin içinde o bir insan gibi değil harikulâde bir dev gibi yükseliyor . Delikanlılık çağından ölünceye kadar otuz senelik bir zaman içinde yaptığı şeyler bir devin yapacağı işlerdir . Adımlarını dev gibi attı , hamlelerini dev gibi yaptı , eserlerini dev gibi yığarak , tesirlerini dev gibi yarattı . Evet , evet , Namık Kemal büyük bir devdir .

Bu devin ilk ve büyük eserini teceddüdü ikmal ve tetviçte görüyoruz . Bu işi tek başına yapmak için diğer bütün arkadaşlarının , diğer teceddüt bayraktarlarının hepsinde çok mühim noksanlar

vardı . Akif Paşa teceddüdün ancak ilk lem'alarını parlatmış , Şinasi ancak kafanın teceddüdünü anlatmış , Ziya Paşa ancak eski şekilli şiirin yeni mefhumlu bir şöhreti olmuştu . Ricasizade ise enfüsi bir kıymetti , âfakî bir kudret değil . Abdülhak Hâmit te geç anlaşılacak bir azametti , hali kavrayıverecek bir şaşaa değil . İşte onların hepsinde fert fert noksan olan şeyler Namık Kemal'de toplanmıştı . Bunun için o , yalnız isminin değil , yapılacak büyük işin de tam bir kemali oldu!

Bütün bir edebî teceddüdü ikmal demek büyük bir kül vücade getirmek demektir . Tek meziyetlerle bu kül yaratılamazdı . Bir insanda her hassanın kemal derecesi bulunmalıdır ki o iş yapılabilsin . Kül halindeki o teceddüt zaferi için her şeyden evvel kuvvetli bir iman lâzımdı , Mücahededen

yılmıyacak , gayesine şevk ve heyecanla gidecek , hiç bir mania ile yolundan dönmiyecek bir iman lâzımdı . Bu iman en çok onda toplandı !

O iş için yeniyi yalnız anlatmak, yeni edebiyatın kıymetini yalnız talim etmek kâfi değildi . Yeniyi sevdirmek te lâzımdı . Bir zevk ancak kendisinden daha koyu bir zevkle bertaraf ediliyor . Yeninin zevkını eskiye hâkim kılmak için bunu yapacak adamın ruhunda bir san'at elevi, bir ihtiras ateşi , coşkun bir cezbe lâzımdı . Ta ki başka ruhları da tutuşturup coşturabilsin : Bu coşkunluk ta Kemalde kemalile tecelli etti !

Eski zevkin uzun asırlardan gelen kudretine karşı yeni edebiyatın saltanatını kurmak, onu tam ve artık sarsılmaz bir şekilde tetviç edebilmek için ne yalnız şarklılık, ne yalnız garplilik lâzımdı . Bu iş için şarkla garbi en ahenktar surette telif iktiza ediyordu . Fazla şarklı kalırsan yeniyi götüremezsin , fazla garpli olursan eskiyi yeniledemezsin; Şinasi fazla garpli, Ziya Paşa fazla şarklı, fakat Namık Kemal bu iki kıtayı en iyi birleştiren bir kudrettir !

Yeniyi bir kül halinde kurabilmek için her sahada her ihtiyaca yetişmek te lâzımdı . Meselâ ne sadece nazımla uğraşan bir şair , ne hiç manzume yazmıyan bir nasir ; ne sadece romanile meşgul bir hikâyeci , ne sırf piyes vücade getiren bir temaşanüvis ; ne yalnız tarihle müstegil bir müverrih , ne bütün faaliyetini tenkide hasreden bir münakkit ; gene meselâ ne sa-

dece lisanın kaidelerini tedvinle müştehir bir gramerci , ne de sırf gazeteciliğe hayatını vakfeylemiş bir muharrir ... Bunların hiç biri kül halinde bir edebî teceddüt yapamazdı . Her biri kendi sahasını ileri götürebilir , her biri kendi sahasında bir sulta olabilir , fakat hiç biri Kemalın yaptığı işi yapmış olamazdı . Şair ve nasir , romancı ve piyesçi , müverrih ve münakkit, lisancı ve gazeteci ... Her nevi arazide at oynatan bir şehsüvar gibi, Kemal edebiyatın her sahasında kalem oynattı , o , her sahaya koşmuş , her ihtiyaca cevap vermişti . Şümül , şümül , Kemalın devliğindeki en büyük bir kudret te işte bu şümuldur !

Bir millet ki alaca bir karanlık içinde yeni bir fecrin lem'alarını sezmektedir . Dimağlar yeni bir nura koşmak , ruhlar yeni bir heyecanla titremek ; millet münevverleri yeni bir mefkûre ile kanatlanmak istiyor .

O zaman « san'at » la « vatan » biraz yekdiğerine karışır . Vatanperverane eserleri daha san'atkârane görürüz . Bir eserin bediî zevkile idealden gelen zevk yekdiğerine giriftlenmiştir , eseri alkışlarken aynı zamanda bilmeden gayeyi de alkışlamaktayız . Mademki millet yeni bir vatan havasile çalkanıyor, Kalemlerin hangisi en vatanperverse o kalem daha en kuvvetlidir . Namık Kemal kuvvetini yalnız kaleminden değil vatanından aldı!

«Vatan» piyesi bütün seyircilerin ruhlarını tufanlar içinde dalgalandırdığı zaman bu kudret pi-

Yesteki san'attan ziyade piyesin içindeki vatan havasından çıkıyordu . Kemal ki vatan için her şeyi istismar etti, lakin san'atkârlığı için de vatan bir istismar kuvveti oluyordu . Biz şimdi onun eserlerinden vatanperverlik kısmını ayırınca san'atını küçülmüş görüyoruz . Vatan piyesinde vatanâit havayı boşaltınız , piyes müvellidülması alınmış bir balon gibi kalacaktır !

Vatanperverlik Kemalın san'atına hâl için bir kuvvet , atı için bir zaaf oldu . Vatani için san'atı düşünmeyişi karşısında hâl onu çok sevdi , fakat atı yalnız san'atı düşüneneği için onu daha az san'atkâr görüyor . Bunu Hâmide yazdığı bir mektupta kendi de itiraf etmektedir : « ben edebiyat için tasavvur ettiğim ulviyatı bin türlü hissiyat ile karıştırdım , âsârımı istediğim dereceye getiremedim » diyen Kemal , vatanın menfaati , milletin hayrı , teceddüdün selâmeti uğruna bile san'at fedailiği yapmıştı !

Sırf san'at noktasından düşünülünce meselâ Kemalın nesri artık tarihî rolünü yapmış ve tarihe mal olmuş bir hatıradır , hâlin dahi zevkını veren ve atiye de uzanacak bir kudret değil . Habuki gene meselâ « Makber mukaddemesi »ni hâlâ zevk ve heyecanla okumaktayız , kıyamete kadar da öyle okunacak . Buna mukabil Namık Kemalın de ayakta kalan , yalnız ayakta kalan değil ulvî bir abide üzerinde yükselmiş bir heykel gibi payidar bir mazhariyeti var . Vatan ve hamaset şiirlerindeki

mazhariyeti, o hamaset kasidesini yazan , o murabbaları vücuda getiren, o merdane gazelleri ibda eden Kemalın haykıran sesi ; erkekliğin , celâdetin , içten gelen imanın , yeşelleri ürpermiş bir aslan gibi , kükreyen sesi : Bu ses bu kubbenin altında ve bu vatanın üstünde yalnız en erkek ses değil san'atın da en ölmez bir sesidir !

Kemalin bu sestende de büyük bir eseri varsa o da tesirleridir . Hiç bir eser onun bu tesirlerinden daha büyük olamaz . Onun tesirleri kendi zamanında hudutsuz bir azamet , ondan sonraki nesiller için de ufuksuz bir mesafedir ! o , zamanında her mânasile bir « üstadı âzam » dı . « Mukaddemei celâl » deki ededi beyannamesi, Viktor Hügonun kromuvel mukaddemesinde yaptığı gibi kendi devrinin haşmetli bir bayrağı idi . Baş olanların , herkesin fevkine çıkanların , rakipsiz üstat telâkkı edilenlerin taşıdıkları bir bayrak !

Muasırlarından diğer bir şöret, Rezaizade Ekrem Bey , onun için « öyle bir mecmuai kemalât ne geldi , ne de gelecek » diye onun mazide ve atideki emsalsizliğine imanını ilân ediyor . Gene kendi zamanındaki diğer daha muhteşem bir isim , bizde şiriyyetin en yüksek şahikasına çıkan Hâmit , yarı vatani elimizden alan o meş'um Berlin muahedesinden sonra Namık Kemale yazdığı mektupta :

« Mademki sen varsın, bu milletin
-Mabadı sekizinci sahifede-

Halkiyat tetkikleri :

Hurşit bey bozlağı

— Geçen nushadan mabait —

Atını göle doğru sürer at karaya çıkacağı bir sırada müthiş bir çamur deryasına dalar , arka ayakları tamamen çamura gömülür. Hurşit güçlkle kendini karaya atar . Atını saatlerce kurtarmağa çalışır , uğraşır fakat hiç bir çaresini bulamaz . Naçar kalınca ağlamağa ve atını orada terkederek aşkının arkasından koşmağa karar verir . Bu karar üzerine atına bir (Ağıt) okumağa başlar .

*Atım art ayağın mile batırdı .
Batırdı da balçıklara oturdu .
Dermanım yarısın bile götürdü .
Serim ata kurban canım güzele .*

*
**

*Kellesi yiriydi (3) Sağrısı (4)
Geri .
Ne kadar çağırırsam gelmiyor
beri .
Bile yitirdim hem de nazlı yarı .
Serim ata kurban canım güzele .*

*
**

*Bir yanuma baktım saydır (5)
seçilmez .*

(3) Yiri — İleri demekmiş (Dikbaşlı)

(4) Sağrı — Atın kış tarafı .

(5) Say — sarp yerler kayalıklar ,

*Bir yanuma baktım çaydır ge-
çilmez .
Mevlâm kanat vermeyince uçul-
maz .
Serim ata kurban canım güze-
le ...*

Atının methine başlar :

*Enişe gidince ceylân sekişli...
Yokuşa çıkınca tavşan büküşlü .
Önü bedir , bedir (6) çifte na-
kışlı .
Serim ata kurban canım güzele .*

*
**

*Üç güzele ördürürdüm saçını(7)
Dört güzele dokudurdum çulu-
nu .
Dosta doğru döndürürdüm yo-
lunu .
Serim ata kurban canım güzele .*

*
**

*Üzengi vurunca yerinde titrer .
Kuyruk kaldırıncı sağrısı örtülür .
Doru at önünde canını kurtulur .
Serim ata kurban canım güzele .*

*
**

Hurşidi görünce sağrısı terler .

(6) Bedir — Ay gibi o şekilde büyücek beneklei .

(7) Yele — atın boynundaki kılları (Yelesi)

*İnişe gidince nalları parlar .
Mahmihrinin yayla yolunu arar .
Serim ata kurban canım güzeler .*

Şimdi Hurşit B. yalın ayak , başı açık , perişan bir halde sazi koltuğunda yoluna devam ediyor .

Bir zamandan sonra bir ağacın altında dinlenir iken havada uçup giden bir kaç Turna görür ve me-yus, me-yus bu turnalara bir türkü söyler .

*Turnam gidiyor talana
Dağlar dolana dolana .
Yârımdan haber verene :
Turnam yâre selâm söyle .*

* * *

*Turmam gidiyor eşine
Şu cefalı yâr düşünce
Canım aldırırım nefesine
Turnam yâre selâm söyle .*

* * *

*Gökte giden üç turnalar
Birbirine eş turnalar
Önde giden baş turnalar
Turnam yâre selâm söyle ,*

* * *

*Yüce dağların belinden
Süzülün bade yârinden
Sefil Hurşidin dilinden .
Turnam yâre selâm söyle .*

O gece ormanın içinde korkulu ruyalarla geceyi geçirir, sabahleyin erkence yine yoluna devam ile ertesi günü akşamına kaçış ovanın üzerinde yabanî bir (gül) kümesine tesadüf eder ve burada da bir türkü okumak ister :

*Gül ağacı deste , deste
Dibinde yaturun hasta*

*Önümü döndürdüm dostla
Gül ! Yârimi görmedin mi ?*

* * *

*Gül ağacı biçim , biçim
Ben ağlarım için , için
Yârim yükletmiştir göçünü
Gül , Yârimi görmedin mi ?*

Sazını bırakır bırakmaz uyur . Uykudan uyanınca yine yoluna devam eder . Bir kaç saatten sonra bir köy kenarına gelerek çeşmesinin başına oturur . O sırada çeşmeye bir koca karı gelir, onu takiben koca karının kızları da gelerek çeşmede üç kız ve bir kadın bu yabancı delikanlıyı tecessüs etmeğe başlar, Hurşit B. bu ihtiyar kadından bir su istedi ve kızlarının ismini sordu . Kadın suyu verirken kızlarının birisi , Pembe , birisi Zümrüt ve en küçüğünün de Mihri olduğunu söylerken böyle bir delikanlıya malik olmasını da düşündü .

Hurşidin aşkı gene canlandı ve sazını eline alarak koca karıya hitap etti :

*Ebem şu dağları aştım da gel-
dim
Tuzluca göllere düştüm de gel-
dim
Mahmihrin sevdasın tuttum da
geldim
Aman ebe kadın bana bir haber..*

İhtiyar kadın Hurşit beyin gözlerindeki asaleti okuyarak böyle bir delikanlıyı üç kızı bekâr dururken kaçırmamağı kurar ve Hurşide kendi kızlarından birini vermeğe karar verir . Bunn üzerine

cevap olarak şu koşmayı okumağa başlar :

*Oğlum dağları aştin bilirim
Derince gölleri geçtin bilirim
Mahmihrin sevdasın düştün bi-
lirim
Mahı terkeyle de mihriden söy-
le .*

Mihri , koca karının küçük kızının ismiydi isim müşabeheti vesilesiyle kızını Hurşit Beye takdim ediyordu. Hurşit B. buna da cevap verdi :

*Ebem geldiğim eller uzak ve
taşlı
Evde kara anam gözleri yaşlı
Benim yarım ebem bir uzun
saçlı
Aman ebe kadın bana bir ha-
ber ...*

Koca karı yine ısrar eder :

*Geldiğin yolları bilirim taşlı
Hasretli ananın gözleri yaşlı
Üç kızım var hepsi de uzun saçlı
Mahı terkeyle de mihriden söy-
le .*

Hurşit B. bu kadının iğfalâtına kapılmıyarak şiddetle kalktı ve yoluna devam etti .

Ertesi günü yolu bir köye ulaştı. Köyde davullar çalınıyordu ve her halde bir düğün oluyordu. Köy kenarında bunu bir çocuktan sordu . Çocuk :

—Öz beyin kardeşi Mahimihir Germiyan beyinin oğluyla evleniyor . Düğün var , dedi .

Zavallı Hurşit beyin yüreğine bir ateş düştü ve derhal aşık kıyafetiyle düğüne gitti . O gece türk-

men ve Germiyan beylerini eğlemeğe başladı . Gece yarısından sonra Damat B. Germiyan oğlu âşıktan iyi bir türkü istedi. Hurşit B. bu yeni rakibine yana yakıla bu türküyü okudu:

*Ne güzel yakılmış yarın kınası
Beş kese akçeye değer sinesi
Torolmuş, terlemiş kaymak me-
mesi
Desem han öldürür demesem
öldüm ?*

* *

*Kadir mevlâm kalem vermiş kaş
vermiş
Ağzına mercandan ufak diş
vermiş
Ak memeler tomur , tomur baş
vermiş
Desem han öldürür demesem
öldüm ?*

* *

*Varayım göreyim Arabistant
Yara geydireyim telli fistanı
Sevem koynundaki pamuk mes-
tanı
Desem han öldürür demesem
öldüm?*

* *

*Seyreyleyin Ferhat ile Şirini
Ne hoş sevmiş onlar birbirini
Hurşit verir Mihre garip serini
Desem han öldürür demesem öl-
düm?*

Burada han diye tasvir ettiği damattır (Germiyan beyinin oğlu Han) ismiyle yadedilirmiş .

Meclis bu türküden fena halde hiddetlendi , hele damat olacak (Han) âdeta çıldırmıştı , mutlaka

bir cinayet çıkacaktı fakat mecliste hazır bulunan kabadayılardan : Tütüncü Hasan isminde biri arayı buldu . Yalnız bu mühim vak'a Kızın kulağına değdi ve hemen şüphelenerek bu âşığı görmek ve dinlemek istedi, alacağı delikanlıyı çağırtdı, ona :

— Dün akşam beylerin huzurunda saz çalan âşıkı ben de dinlemek isterim dedi .

Han bilmeburiye Âşıkı kızın meclisine getirdi . Hurşit B. sazını terennüm ettirmeğe başladı ve kıza şu türküyü okumağa karar verdi:

*Kaldır nikabın aradan
Görenler şaduman olsun
Hakeyle Haki payımı
Gizli sırlar beyan olsun .*

* * *

*Ben seni severim candan
Mahumihrim geçme benden
Gümüş saçtan Gül memeden
Hissemi ver helâl olsun*

* * *

*Döşüme geldin döşüme(1)
Bak neler geldi başıma
Al dudağın sür başıma
Hakkımı ver helâl olsun*

* * *

*« Hurşit » derde Güzel mahum
Seni yakar benim ahım
İki gözüm melek şahım
Yarın mahşer divan olur*

Bu türküyü kadınların hiç biri ne olduğunu anlamaz fakat kız tes-hir edilmiş olur ve usulca Hurşit

(1) — Döş : göğüs demektir , karşı karşıya geldiğini söylemek istiyor.

beye [gece yarısında] gelmesini söyler. Gece yarısı olur eski âşıklar damdan iyi bir at intihap ederek firar ederler .

Ertesi günü (Han) Kırk atlı ile bunları takibe koyulur ve bir kaç gündən sonra Hurşit Beyin atının battığı göl başında bastırır vakit gece olduğundan kıızı bir ağaca bağlayarak Hurşidi Cellât araba teslim eder (Arap cellât) bir köşede Hurşidi derhal keseceği sırada Hurşit bir türkü söylemesine mezuniyet ister ve son göz yaşının damlalarını sazına damlatarak:

*Mahumihrim için ölem
Beni uz(2)kes arap kölem
Hor dünyadan yüzüm dönem
Bir soluk göster yârımı .*

Arap Hurşit Beyi fazla söyletmiyerek başını gövdesinden ayırır ve kanlı gömleğini doğruca beye takdim eder .

Kız gömleği görür görmez vaveylâyı koparır ve Hurşidin başı ucunda bir türkü söyleyeceğini ısrar ve hattâ aksi takdirde kat'iyen Hana teslim olmayacağını ihtar eder .

Han cellâdın idaresi altında gitmesine izin verir . Kız Hurşidin cesedinin baş ucuna gelerek ağlamağa ayılıp bayılmağa ve türkü okumağa başlar :

*Ormanlarda ayva olmaz, nar
olmaz
Araplarda namus olmaz, ar ol-
maz
Ölür Mahmir sizlere hiç yâr ol-
maz*

(2) — Uz : Doğru , rahat , eziyetsiz .

Namık Kemal'in hizmetleri

— Üçüncü Sahifeden mabait —

atısı vardır ! » diye en facialı bir vatan husranını bile onun şahsında tesliye eyliyordu : onun kendi zamanında nasıl bir ilâh gibi tetelâkki edildiğini bundan anlamalı!

Namık Kemal'in tesiri yalnız kendi zamanına münhasır değildir. O, hükûmetçe susturulduktan , eserleri menedildikten, hattâ vefatından sonra da, nesillerden nesillere tesirini nakleyedi , bir rüzgârdan bir rüzgâra gittikçe artan dalgalar gibi. İstibdat bütün resmî kuvvetlerle onun eserlerini ve kitaplarını ortadan kaldırmağa çalışıyor , lâkin o kitaplar gene gizliden gizliye el yazılarıyla istin-

*Öldürdün Hurşidi neyledin
Arap*

*Kul olayım kametine postuna
Nasıl kuydın Arap nazlı dostuma
Beni de yık cesedinin üstüne
Öldürdün Hurşidi neyledin arap*

Türküsunü ikmal ederken bir taraftan da cebinde saklı olan kalem tıraşını çıkararak ve sür'atle intihar ederek o da Hurşidin cesedinin üstüne düşerek ölür . Han mahı-mihrisiz kalır ...

HAMIŞ :

Bu dramatik (türkülü hikâyesinin) meşhur şair (Dadaloğlu) tarafından tertip edilmiş bulunduğu Deli veli tarafından rivayet edilmiştir .

A. RİZA

şah edilerek onun eserleri bin ihtiyatla aşınadan aşınaya verilererek , onun mısraları birer fısıltı halinde hafızadan hafızaya devrolunarak , zamanın koyu istibdat karanlığı içinde , Namık Kemal'in sanihaları birer şimşek gibi parlıyor , o şimşekler ruhları tutuşturup gidiyordu . Ruhların bu yangınları , Kemal'in asıl şehrayinli eseri budur !

Ömer Seyfettin « bana iyiye , doğruya gitmeyi öğreten Namık Kemaldir » diyor . Hamdullah Suphi de « zulme karşı kafa tutmanın zevkini ondan öğrendik » diyor. Kemalden öğrenilen şeyler yalnız bunlar, ve Kemal'in öğrettiği gençler yalnız onlar değil . Abdülhamidin otuz küsur senelik kızıl saltanatı esnasında bütün sansürlere , bütün hafiye teşkilâtına , Namık Kemal'in eserlerini okudukları için yapılan nefilere , hapslere , en zalimane cefalara rağmen o çok uzun seneler içinde ne kadar sayısız genç , nefyedileceğini bildiği halde onun eserlerini gene okudu, hapslere atıldı gene okudu , işkencelere maruz kaldı gene okudu . O zamandanberi milleti için fedakâr , vatani için âşık ; ruhunda müsbete , hayra , maşerî feragata karşı heyecan olan ne kadar gence rast geldinizse biliniz ki o Namık Kemal'in bir mahsulüdür !

İSMAİL HABİP

Meşhur terbiyecilerden :

Wilhelm Wundt

Wilhelm Wundt 16-8-1832 de Neckerau -Mannhaym'da doğdu, 30-8-1920 de öldü . Tübingen'de tababet ve fizyoloji tahsil etti . Fizyoloji meseleleriyle uğraşırken ruhiyat sahasına geçmiş , pek genç yaşında psikolojik makaleler yazmıştır . 1874 de Zurich üniversitesine felsefe hocası olarak gidiyor; 1875 de Leipzig üniversitesine çağırılıyor. Burada ilk defa olmak üzere cihana şöhret veren ruhiyat institüsünü açtı, hayatının sonuna kadar institüsüne sadık kaldı .

Wilhelm Wundt meşhur bir feylesof ve ruhiyatçıdır . Mumaileyh bize toplu bir halde terbiye ve didaktik sistemi bırakmamıştır . W. Wundt , Leipnitz gibi umumî bir ruha maliktir . Felsefesi ilmin her sahasını ihata edecek derecede şümullüdür . Ahlâkçı sıfatile ahlâkiyatı ideal şahsiyet , beşerî cemiyet ve bunlar arasında samimî münasebet gibi üç mefhuma bağlamışlardır . Terbiye üzerinde ihtimamla durakladığı en mühim meseleler de bunlardır . W.Wundt'ın tecrübî ruhiyatından tecrübî pedagoji doğmuştur . W. Wundt'ın iradeciliği terbiye ilminin teessüsü üzerinde çok müessir olmuştur . Anın için bu günün terbiye ilmi W. Wundt'a çok borçludur . W. Wunt cemiyetçi bir devlet taraftarıdır ; devletçiliği Eflatununki

kadar taassupkârane değildir . Devletin en mühim işi halkın terbiyesini temin etmektir . Devlet ailenin yerini tutamaz .

Devlet âile terbiyesini temamlar . Mektepler devletin mürakabesi altında çalışacaklardır . Mektep işlerinde kilisanın müdahalesine kat'iyen müsaade etmezler . W. Wundt halkçı, demokrat, hürriyetperver bir şahsiyettir . Fakir zengin bütün millete Einheitschule tek mektep sistemini terviç ediyorlar . Talebelerin tahsilinde fitri istidat, sıhhat ve normalitenin esas teşkil etmesini arzu ederler . Mektepler milli ve insani bir gayenin tahakkukuna çalışacaktır . Her vatandaşın ferdi ve içtimai hayatında şuurlu bir ahenk iltizam ediyorlar . Mumaileyhe göre terbiyede gaye yaradıcı , faal ruhi kudretler temin etmektir .

W. Wunt terbiyede yalnız ahlâki gayeleri işaret etmekle iktifa etmemiş , gayelerin tahakkukuna yarayan vastaları da tayin etmiştir : din , san'at ve ilim . W. Wunt, insanlığı benimseten milli vicdanı ısıtmak için doğmatik değil ahlâki , mantıki telkin ve temrinler tarzında dinî bir terbiyenin lüzumunu müdafaa ediyorlar . San'at milli kudret , ruh ve ahlâkiyeti ifade eder . San'at bir milletin benliğini yaşatan kıy-

metlerin imtizacidir . Anın için san'ata ehemmiyetle mütenasip bir mevki vermek icabeder. Hayat tabii kanunlarla mukayyet , fert ilmen teçhiz edilmeli , ilmi teçhizatı eksik olan hayata intibak imkânlarından mahrum demektir! Ferdin medenî hayata tabii , tarihî , riyazî malûmat , ahlâkî sıfatlarla hazırlanması zaruridir .

W. Wundt devletçi olduğu kadar da cemiyetçidir . Devlet ve millete her cihetten faydalı fazilet-kâr insanlar yetiştirmesini istedikleri için kuru utilitarizm ve materialisme aleyhtardır . Yüksek akademik tahsilinde öğretmen ve öğrenenlere geniş bir hürriyet taraftarıdır . Muallim ve talebe arasında karşılıklı saygı ve sevgi ve feragat olmayınca terbiyede gözetilen müteşebbis , hür, yaratıcı şahsiyetlerin de teminine imkân olamayacağı kanaatindedirler .

Terbiye bütün esaslarını ruhiyattan alacaktır ; ruhiyat ve terbiye yekdiğerinden ayrılmıyacak derecedâ telâzum ederler . Ruhiyata dayanmıyan terbiye müsmir olamaz . Terbiyecilerin tecrübi ruhiyata derin ihtiyaçları da bu noktaya istinat etmektedir . W. Wundt'e göre terbiye ruhiyatın çok mühim tatbikî kısımlarını teşkil eder ki bunlardan bilhassa üçünü kaydedelim :

I — Amelî - teknik meseleler: muayyen gayeye matuf tedris ve tederrüs usulleri , muhtelif ruhî faaliyetleri mucip temrin ve tenef. füslerin tarz ve karşılıklı münasebetleri , ders zamanlarının sıhhi

ve terbiyevî şekilde tayini v. s.

II — Amelî - nazari meseleler: Yaş , cinsiyet , istidat , alâka , zihni , hissî , iradî kudret ve hususiyetleri teşhis , inkişaflarını temin v. s.

III — Temamen nazari meseleler, çocuğun tekâmül safhaları , ifade , irade ve zihni kudretlerin inkişafı v. s.

Bu meseleler yekdiğerile karşılıklı bağlarla bağlanmıştır . W. Wundt , Lay ve Meumann gibi müstakil tecrübi pedagoji ilminin teessüs edebileceğini kabul etmiyorlar . W. wunt , J . F. Herbat'ın intellectualismine iradeci sisteme karşı durmuştur . Bugünün iş prensipi , iş ve zümre mektebi , tav'i alâka ve yaratıcı faaliyet hep mumaileyhin iradeci hamlelerinden mülhem olmuştur .

Hülâsa : Çocuk ruhunun enginlerini aydınlatan tecrübi ruhiyat müessisi , bu hususta yeni yeni usuller vaz'eden , terbiyeyi ruhi esaslara bağlayan , ruhiyat ve terbiyeyi müsbet , müstakil ilim halinde terkibe muvaffak olan, bu günün pedagoji müesseselerinin ilk temel taşı koyan tecrübi ruhiyatın babası diyebileceğimiz derin ruhlu feylesof ruhiyatçı ve ahlâkçı bir fikir ve ilim adamıdır .

Nişde: **EYUP HAMDİ**

1 — Burada mumaileyh H. Gaudig ve E. Spranger'le birleşiyorlar E.H.

Atalar sözü

Toplıyan : K. Özdemir

—Geçen nüshadan mabait —

B

Bu sıcağa kar mı dayanır .

§

Bulan bulgur kaynatır , bulma-
yan omuz oynatır .

§

Buğday yanında çavdar da su
bulur .

§

Bulgur bulamaç, Allah ne verdiyse!

§

Boynuz kulaktan sonra çıkar ,
fakat kulağı geçer .

§

Büyük balık küçüğünü yutar .

§

Büyük başın derdi büyük olur .

§

Büyük lokma ye; büyük söyleme.

C

Cahil adam meyve vermeyen
Ağaca benzer .

§

Cahil nefsinin birinci düşmanıdır.

§

Cahil sofu, şeytanın maskarasıdır.

§

Cahile söz anlatmak , deveye hen-
dek atlatmaktan güçtür .

§

Cahilin ibadetinden âlimin uy-
kusu hayırlıdır .

§

Cami ne kadar büyük olsa imam

bildiğini okur .

§

Can boğazdan gelir .

§

Can çıkmayınca huy çıkmaz .

§

Canım İstanbuldan er ister; Arzu-
rundan kar ister .

§

Cenabıhak dert verip derman
aratmasın .

§

Cennet canıma minnet .

§

Cehizli gelinin güveyisi yavaş olur.

§

Cins , cinse meyleder .

§

Civ civ yumurtadan çıkmışta
kabuğunu beğenmemiş .

§

Cin it yedi şeytan düasını okudu.

Ç

Çağrılmıyan yere köpek gider .

§

Çakmak çakılsa tüter .

§

Çalışan dağ aşmış , çalışmıyan
yolda şaşmış .

§

Çalışmak ibadetin yarısıdır .

§

Çalma kapını , çalarlar kapını .

§

Çam sakızı , çoban armağanı

- Çaya varmadan peçiklerini sıvama . güneş iyi .
§
- Çırkefe taş atma üstüne sıçrar .
§
- Çivi çiviye söker .
§
- Çivisiz tahtayı yel alır .
§
- Çıkmadık canda ümit var .
§
- Çobana yağ kaygusu , keçiye can kaygusu .
§
- Çobanın gönlü olunca tekeden yağ çıkarır .
§
- Çocuk ile gitme yola, başına gelir bin belâ
§
- Çocuksuz kadın meyvesiz ağaç gibi .
§
- Çok arpa atı çatlatır .
§
- Çok söyleme arsız olur : aç bırakma hırsız olur.
§
- Çok gezen çok bilir .
§
- Çok bilen çok yamılır .
§
- Çok gelse de yağ iyi, yaksa dahi
- Çok veren candan, az veren maldan .
§
- Çürük bina temel tutmaz .
§
- Çürük iple kuyuüa inilmez .
§
- D**
- Dabag sevdiği deriyi yerden yere vurur .
§
- Dağ daga kavuşmaz insan insana kavuşur.
§
- Dağdan geldi bağdakini koğdu .
§
- Dağına göre dumanı , sapına göre samanı olur .
§
- Dahleden dinimize bari müslüman olsa !
§
- Damla damla göl olur .
Danışan Dağ aşar , danışmıyan yolu şaşar .
§
- Davacın kadı ise yardımcın Allah olsun !
§
- Davetsiz gelen ruhsatsız gider .
§
- Dayanacak yeri olan kaymaz .
- Sonu var -

İçel lehçeleri

— Evvelki nüshadan mabat —

<u>Kelimeler</u>	<u>Manalar</u>		
Bulamak	Bir şeyi suya dökerek karıştırmak	Pusmak	Açık bir yere gizlenmek
Bağırkan	Çok bağırkan	bucalamak	Şaşırarak
Boydak	Uzun bağli	Poşu	Boyun atkısı
Baskı	Mengene , sıkı	Pusarık	Dumanlı
Boran	Fırtına	Peş	Arka , entarinin önü ve arkası
Balcımak	hesaba almak	Perkitmek	Sağlam bağlamak
Bardak	Su destisinin küçüğü	Peyke	Kanepa
Barmak	İğdiş etmek	Pur	Agzın içindeki pislik
Buru	Dizanteri	Partalı	Mübylagacı yalançı
Perçem	Kâkül	Pıhtı	Ekşitmek
Pırlamak	kuşların uçması	Pinçik	Parça , parça
Peri	Çizmeler altına nal- ça çakmak için demirciler tara- fından yapılan çivi	Pina	Pençe
Pavkırmak	Çakalın bağırması	Pılı pırtı	Eşyayı beytiye
Pisenek	Yağmurun yavaş yavaş yağması	Pardı	Yarılmış odun dizisi
Penese	Tenha mahal	Purtarmak	Yüzünü ekşitmek, yüzünü eğmek
		Pörsümek	Elbise ve kumaşın havının gitmesi
		Pöç	etin kuyruk tarafı
		Pilân	hile

Silifke : Türk Ocağı Reisi
SAİT

İbretli fıkralar :

Oynamak sırası ...

Vaktile bir kervan varmış, hâlâ daha bilhassa şarkın pek çok yerlerinde böyle kervanlar vardır . Ve bu kervanlar Avrupanın şimendiferlerine bedeldir . Yalnız ağır yürüyüşlü bu şimendiferlerin lokomotif ini eşek ve vagolarını da develer teşkil eder , lâkin bizim kervan böyle yalnız tek eşekli ve bir kaç develi bir katardan ibaret değilmiş . O kervanda bir çok eşekler , bir çok develer , bir çok beygirler varmış . Kervan küçük bir ordu kadar kalabalığı ile yola düzelmiş . Lâkin yol uzun, günlerce değil , haftalarca değil , aylarca bitmiyor . Kervan dağlar aşarak , çöller geçerek , kızgın bir güneş altında , bu bitip tükenmeyen menzilleri boylayıp giderken , bir gün bir eşek ile deve hamlamışlar, eşeğin kulakları düşmüş, devenin bacakları çırpıya dönmüş , imkânı yok, ikisi de bir adım atamıyacak, zafiyetinden ikisinin de iskeletleri görünüyor. Kervancılar düşünmüşler , bunları kesseler yazık, orada bırakıverseler kaybolacaklar , nihayet yakın bir köy aramışlar , bunları köylülere teslim edecekler, sonra avdetle gelüp alacaklar. Lâkin etrafı aramışlar , taramışlar , köy değil , bir kulübeden bile eser yok . Fakat onlar böyle beyhude yere köy ararlarken öyle na me-

mul bir çayırılık bulmuşlar ki kendileri de hayrette kalmışlar. Eski « Ergenekon » masalındaki gibi bu çayırın da her tarafı kapalı imiş , çayırda adam boyu ot var , anlaşılıyor ki buraya insan ayağı basmamış . Kervancılar böyle bir yeri görünce son derece seviniyorlar . Bizim dermansız eşekle deveyi buraya getirip çayıra bırakıyorlar , onlar burada semizlenecekler , tabii kervan dönerken onları tekrar alacak . Kervan yoluna devam etmiş , deve ile merkep orada kalmışlar, başlamışlar otlamağa. günden güne semizlemişler, öyleya bol gıda , iş yok , karışan yok , deve ile merkep yekdiğerine bakup birbirlerini tanıyamıyorlarmış , o kadar şişmanlamışlar !

Fakat, ah , bu eşeğin eşekliği! Bir gün birdenbire anırmağa başlamış :

— Â Â Â ... Â Â Â ...

Deve telâşa düşüyor, eşeğe çıkıyor :

— Aman eşek arkadaş ne yapıyorsun ? Senin anırmanı işitince civardan bir kervan geçiyorsa gelir bizi buradan alır, gene yükü yükletir , ne zevkımız , ne rahatımız kalır , çektiğimiz çil-leri unuttunmu ?

Lâkin eşeğin kulagna söz girer

mi ? Başlıyor , daha yüksek perden anırmağa !

— Â Â Â ... Â Â Â ...

Deve yalvarıyor : - « Sus ! »
Eşek cevap veriyor : - Canım anırmak istiyor , anıracam !

Halbuki o sırada civardan bir kervan geçiyormuş , onların da evvelki kervan gibi bir develerle bir merkepleri hamlamış , onlar da gene civarda bir köy arıyorlarmış , tabii onlar da köyü bulamamışlar , lâkin merkebin anırtısını işitince gelüp çayırlığı görüyorlar : Oh , ne âlâ , işte semiz bir eşekle bir deve ! kervancılar hemen kendi lâğar ve hamlamış eşeklerle develerini buraya getirip mübadele ediyorlar. Sırtlarına ağır yükler yükletilip te inliye inliye giderlerken deve yavaşça eşeğin kulağına demiş ki : - Nasıl belânı buldu mu ? Ah ne çare ki ben de senin belâna uğradım !

Eşek gene kulaklarını eğmiş , yaptığı hata yüzünden sırtına yükletilen bu yükü atmanın çaresini düşünüyormuş . Yalandan hamlamaya başlamış . Kervancılar bakmışlar ki eşek yürümüyor , tutmuşlar onun yükünü de deveye yükletmiş-

ler . Eşek bununla da iktifa etmemiş , biraz daha gidince hiç yürümemeğe başlamış , Kervancılar tutmuşlar bizzat eşeği de deveye yükletmişler . Zavallı sabur deve içinden mütemadiyen « lâhavle » çekiyor , kurnaz eşek te kıs kıs gülüyormuş ! Öyleya hem yük taşımaktan kurtuldu , hem de yürümekten , asıl kabahat eşeğin olduğu halde , o şimdi devenin sırtında sallana sallana gidiyor , zavallı deve hiç suçu olmadığı halde hem yükü , hem eşeği taşıyor .

Fakat çok geçmeden yol öyle bir yere gelmiş ki sorma . Sırat köprüsü gibi bir şey . İki tarafı uçrum , gayet dar bir yol .

Bir adım yanlış atılsa haydi uçuruma . Deve işte tam bu yolun ortasında oynayıp sıçramağa başlamış . Eşek can hevlile bağırırmış :

— Aman deve arkadaş , ne yapıyorsun , şimdi sırtından düşersen uçuruma gideceğim !

Deve demiş ki :

— Eee , çayırdaki senin canım anırmak istiyordu . Benim canım da burada oynamak istiyor !

HİKÂYESİ

Tuhaf fıkralar :

Kabak ve Pırasa !

Malûmya Rumelililer kabağı çok severler . İstitraden söyleyeyim ki bu sözde ne her Rumelilinin kabak düşkününü , ne de her kabak düşkününü Rumelili olması gibi bir mâna tabii çıkmaz ve çıkarmamalıdır ! Evet Rumelililer kabağı sever ve gene malûmdur ki Arnavutlar da pırasaya bayılırlar . Kabak hakkındaki şu söz Anadoluda bile meşhurdur : « Kabak Cennet taamıdır ! » Diğer taraftan pırasa hakkındaki şu sözü de hemen herkes bilir : « Mori pırasa olsa bile yemem ! »

Bir gün bir Arnavutla bir Rumelili münakaşaya başlamışlar :

Kabak mı Cennetten çıktı pırasa mı ? diye !

Her hangisi olursa olsun Cennetten çıkmak için onu « Hazreti Âdem » in çıkarması lâzım ; onun için bütün münakaşa « Âdem babamız » Cennetten çıkarken yanına kabağı mı aldı , pırasayı mı ? şeklinde deveran ediyormuş . Münakaşa azışınca her iki taraf bıçakları çekmişler :

— Hayır benim dediğim doğru!

— Hayır senin dediğin değil, benim dediğim doğru !

O sırada bir hoca geçiyormuş. Rumelili ile Arnavut, hocayı görünce bıçakları durdurup « meseleyi hocaya danışalım » demişler , Rumelili keskin uçlu bıçağını hocaya göstererek sormuş :

— Âdem babamız Cennetten çıkarken yanına kabağı almadı mı?

Hoca bıçağın korkusile tam evet diyeceği sırada Arnavut yatağanvari ve eğri sırtlı bıçağını sallayarak atılmış .

— Hoca Efendi , doğru söyle, Âdem babamız pırasa alıp ta öyle çıkmadı mı ?

Hoca bakmış ki hangisine evet dese ötekinden bıçağı yiyecek, bereket versin hocamız zeki imiş, demiş ki :

— Oğullar, ikiniz de haklısınız, Âdem babamız Cennetten kabağı eline alarak pırasayı da beline dolayarak çıktı !

Hikâyeci

Selânik Bankası

Rubu asırlık

Türk Anonim Şirketi

Merkezi : İstanbul

Şubeleri : Adana , Mersin , Samsun , İzmir , İstanbul , Galata
Selânik, Kavala

Tasarruf sandığı:

Yüzde beş faiz verir

Kambiyo muamelâtı pek vapidir

Telgraf adresi : SALONİKBANK

Hilâl kırtasiye

mağazası

Saat kulesi dibinde

Bedri beyin kütüphanesi

Her nevi kırtasiye levazımı ile her çeşit kitabı
orada bulursunuz

İsmail Habip beyin

“ Teceddüt edebiyatı ,, tarihile

Neler dediler ?

namındaki kitap orada satılır